

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

UMETNOSTNA ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 27. avgust 2009

SPLOŠNA MATURA

1. IKONOGRAFIJA – LITERARNI MOTIVI

- A) Mitološki motivi: slike 1, 5; leposlovnih motivi: slike 3, 6; zgodovinski motivi: slike 2, 4. (6 točk)
- B) Ugrabitev Evrope; Zevs, ki se je zaljubil v feničansko princeso Evropo, jo je zapeljal tako, da se je spremenil v prelepega bika, jo vzel na svoj hrbet in jo ugrabil. (3 točke)
- C) Slikar je upodobil umorjenega revolucionarja Marata, ki ga je nasprotnica revolucije Charlotte de Corday umorila v njegovi kopalnici. Avtor povečuje Marata kot revolucionarnega junaka in borca za pravice malega človeka, hkrati pa v upodobitvi preigrava motiv mrtvega Kristusa (Pietà), zato so sliko imenovali tudi *Pietà francoske revolucije* ... (3 točke)
- D) Krst pri Savici; France Prešeren. (2 točki)
- E) Arkadija je vse od pozne antike veljala za deželo blaženih, v kateri ljudje živijo preprosto in srečno življenje, v kateri ni trpljenja niti smrti. Trije pastirji pa odkrijejo nagrobnik, na katerem je skrivnostni napis *Et in Arcadia ego*. Napis sporoča, da tudi v srečni Arkadiji vlada smrt, ki ji nihče ne ubeži. (3 točke)
- F) Zmagoslavni sprevid rimske vojske iz Jeruzalema. (1 točka)

2. POZNAVANJE ZGODOVINSKEGA SLOGA – VISOKE CIVILIZACIJE

- A) Egipčanski umetnosti pripadajo spomeniki na slikah 1, 2 in 4. (3 točke)
- B) Dipilonski vhod (pilon), stebrno dvorišče, hipostilna dvorana, cela. (3 točke)
- C) Tempelj v Abu Simbelu; monumentalne masivne figure, hieratična drža, idealna podoba vladarja, frontalnost, figure so zlite z ozadjem. (3 točke)
- D) Zigurat – monumentalna stopničasta (terasasta) arhitektura, podobna stopničasti piramidi, zgrajena iz opeke, gradnja je masivna, različno visoka nadstropja so povezana z zunanji stopnišči, razen najvišjega, na katerem je svet prostor (oltar). Zigurati so bili svetišča (stavbe s svetiščem na vrhni ploščadi), opazovalnica nebesnih teles (observatorij). (3 točke)
- E) Ištara vrata, Babilon, obloga iz pološčene keramike. (3 točke)
- F) Kraljevi lov na leva, povečevanje vladarja in njegove moči, žanrski prizor; asirska umetnost. (3 točke)

3. GRŠKA ANTIČNA UMETNOST

- A) Atenska Akropola. Zasnova grškega mesta je vključevala dve mestni središči: akropolo in agoro. Agora je delovala kot javni trg, posvetno središče mesta, prostor, kjer so se ljudje srečevali, razpravljali, trgovali ipd. Akropola kot sveto središče grškega mesta pa je bila prostor s templji in zakladnicami, prostor verskih obredov in simbolno bivališče bogov. (3 točke)
- B) Partenon, Erehteion, Nikin tempelj, Propileje. (3 točke)
- C) Razlike so v kapitelih (dorski je preprost, jonski je z volutami); v oblikovanju friza (dorski je sestavljen iz triglifov in metop, pri jonskem sledimo nepretrgani reliefni pripovedi), v bazi (dorski je brez baze, jonski jo ima), v žlebičih in vitkosti stebra (žlebičev na dorskem stebri je manj, je nižji; jonski steber je višji in ima več žlebičev). (3 točke)
- D) Tempelj ima praviloma longitudinalno zasnovo. Stoji na ploščadi (stilobat), ki je okrog in okrog obdana s stopnicami. V jedru templja je sveti prostor, naos oziroma cela, kjer stoji kip božanstva. Del cele je namenjen tudi zakladnici. Cela je okrog in okrog obdana s stebriščem. Streha je dvokapna. (3 točke)
- E) Spoznali so, da uporaba osnovne mere v daljšem ritmičnem zaporedju pripelje do optičnih disproporcij. Zato vpeljejo optične korekcije in tako ohranijo pravilen ritem arhitekture. Npr. nekaj optičnih korekcij: A – osnovna ploščad, na kateri tempelj stoji (stilobat), je v središču za nekaj cm dvignjena in proti zunanemu robu pada. Tako se ohranja optična iluzija pravilne horizontale – ob perspektivnem pogledu bi sicer dobili nasprotni občutek. B – vogalni stebri so rahlo nagnjeni navznoter – ohranjen vtis vertikalne postavitve. C – stebri so na sredi rahlo odebeljeni, ker bi sicer preklada "stanjšala" steber. itd. Tempelj gradijo v razmerjih zlatega reza. Zagovarjajo pravilne proporce, enakomeren ritem arhitekture, metrum (logika enakih mer), osnovna mera (modul), s katero gradijo tempelj, je polmer stebra. (3 točke)
- F) Fidija, Panatenejski sprevod/procesija – Atenci prinašajo deviški boginji Ateni peplos, zlato tkano ogrinjalo. Praznik se je slavil vsaka štiri leta in je v procesijo, upodobljeno na frizu, vključil vse prebivalce Aten. (3 točke)

4. SLOVENSKO SREDNJEVEŠKO KIPARSTVO – SLOG IN IKONOGRAFIJA

- A) Romanika – slike 1 in 5, gotika – slike 2, 3, 4, 6 in 7.
(4 točke)
(*Sedem navedb 4 točke, šest 3 točke, pet 2 točki in štiri 1 točka*)
- B) Primerjava pokaže razlike v:
– oblikovanju telesnosti (telo v bloku, neizoblikovano v nasprotju z močnejše nakazano telesnostjo);
– podajanju draperije (vzporedno togo gubanje v nasprotju s slogom ostro lomljenih gub);
– živosti oblikovanja obraza (neosebna tipizacija obraza in nakazan čustveni odnos upodobljenecv).
(3 točke)
- C) Slika 3 – Marija - zavetnica s plaščem, slika 4 – Ana Samotretja, slika 6 – Križani.
(3 točke)
- D) Marija - zavetnica s plaščem. Marija pod svojim plaščem ščiti človeštvo, plašč Marije z otrokom držijo angeli z razširjenimi rokami. Pod dvignjenim plaščem išče zavetje 82 miniaturnih figur, ki jih vodijo posvetni in cerkveni vladarji ter drugi dostojanstveniki.
(2 točki)
- E) Izrazita S-linija oblikovanja telesa, izstopajoče koleno, razgibanost draperije, ki se poskuša oblikovati po telesu, mehke, bogate gube, nova čustvena razmerja figur, figure pridobivajo volumen in težo, izredno lepo in nežno oblikovani obrazi – majhna srčasta usta, visoko čelo, rdeča lica; naturalizem in lepota idealizacija.
(3 točke)
- F) Bogato razvihrana draperija, ki v celoti prevlada nad telesom ter se samosvoje vije in guba; mogočna voluminozna telesa. Slog je poznogotski barok.
(3 točke)

5. SLIKARSTVO VISOKE RENESANSE

- A) Slika 1 – Leonardo da Vinci, slika 3 – Giorgione, slika 4 – Michelangelo Buonarroti, slika 6 – Tizian.
(*Tri navedbe 3 točke*)
- B) Pretehtana, uravnotežena kompozicija, prevladuje piramidalna kompozicija; umirjeno, poduhovljeno predstavljene figure; anatomsko pravilno oblikovana telesa, figure postavljene v krajino, ki jih dopolnjuje; barvna uravnoteženost in skladnost; zadržana čustvenost figur.
(3 točke)
- C) Stvarjenje sveta, Ločitev svetlobe in teme, Stvarjenje Adama, Stvarjenje Eve, Izvirni greh in izgon iz raja, Vesoljni potop, Noetovo žrtvovanje, Noetova pijanost.
(3 točke)
- D) Albrecht Dürer, Nemčija, avtoportret/lastna podoba.
(3 točke)
- E) Atenska šola. V velikem prostoru so zbrani antični filozofi v razgovoru. Osrednja filozofa sta Platon (s prstom kaže proti nebu in razpravlja o morali) in Aristotel (z dlanjo, obrnjeno proti tlem, razlaga o naravi). Ideje antičnega znanja se širijo v valovih na levo in desno. Na levi je Sokrat s Silenovo masko, ob njem Aleksander, Zenon bere Epikurovo knjigo. Na desni sedi Pitagora, Heraklit se naslanja na kamniti blok, po stopnicah je zleknjen Diogenes, spredaj je Evklid, ki s šestilom riše geometrijska telesa itd. Upodobljeni velikani duha imajo obrazne poteze slovitih sodobnikov. Platon je podoben Leonardu, v Heraklitu prepoznamo Michelangela, Bramante je portretiran kot Evklid itd.
(3 točke)
- F) Sliki 3 in 6. Značilnosti: nova barvna skala – žive, žareče barve, slike, presvetljene z lučjo, mehko zaobljena telesa, atmosferska perspektiva, odlična iluzija prostora, zanimanje za krajino.
(3 točke)

6. SLOVENSKA BAROČNA ARHITEKTURA

- A) Academia operosorum je ljubljanska družba učenih (teologi, pravniki, zdravniki), ustanovljena 1693. Zbrani za skupno delovanje v poklicnih in ljubiteljskih vedah. Ustanovili so prvo javno študijsko knjižnico v Ljubljani – danes Semeniška knjižnica. Odločilno so vplivali na razvoj likovne umetnosti. Likovno umetnost so načrtno usmerili k rimskemu zrelemu baroku. Njihovo dejavnost v Ljubljani dokazujejo številne nove cerkve in posledično podoba nove barokizirane Ljubljane. (2 točki)
- B) Jezuitski tloris; poudarjeno enoladijska cerkev s stranskimi kapelami, na križišču glavne ladje in transepta je kupola, transept/prečna ladja ne izstopa iz stavbne mase. (4 točke)
- C) Ljubljanska stolnica; Italija. (2 točki)
- D) Slika 5 – mestna hiša, rotovž; slika 6 – mestna palača; slika 7 – dvorec. (3 točke)
- E) V celostni umetnini se v nedeljivo celoto enakovredno prepletajo različne umetnostne stroke (arhitektura, slikarstvo, kiparstvo, umetna obrt), v baroku celo obdelana in kultivirana narava ter svetloba. Arhitektura baročnega dvorca je monumentalnih mer, pročelje je razgibano, zelo reprezentančno in s stavbnimi grotami naglašuje pot, ki vodi do vhoda v palačo. Vrtna stran dvorca je umirjena, manj monumentalna; pročelje je naglašeno z bogatimi in raznovrstnimi ornamentami, arhitektura je vpeta v širši kontekst parka in smiselno organizirana okoli longitudinalne osi, ki teče še naprej skozi park. Ta je geometrijsko urejen, dopolnjen s številnimi vodnjaki, jezeri in vrtno plastiko. Razkošje in bogat ornament krasita in dopolnjujeta notranjost. (3 točke)
- F) Dornava, družina Attems. Notranjost je bogato okrašena; vrhunec predstavlja iluzionistično poslikani strop viteške dvorane z mitološko vsebino; Herakles povečuje družino Attems; štukaturni okras, monumentalno stopnišče, slavnostno prvo nadstropje. (4 točke)

7. PREPOZNAVANJE SLOGOVNEGA OBDOBJA

- A) Neoklasicizem, Jacques-Louis David, dovolj samo priimek. (2 točki)
- B) Zgledovanje po antični umetnosti, antični dekorativni elementi, antične arhitekturne kulise in kostumi, povzemanje lepote kanona klasične antike, preprosta, skrbno uravnotežena kompozicija, zadržano gibanje, kiparsko oblikovane figure, vtis reliefnega oblikovanja in zanemarjanje prostorskega oblikovanja v drugem oz. tretjem planu, pogosta uporaba čistih barv. (3 točke)
- C) Prisega Horacijev. Slika kaže trenutek, ko trije bratje Horaciji očetu prisežejo, da se bodo za svobodo Rima bojevali do smrti, mati in njihove sestre pa v bolečini in strahu jočejo (gre za epizodo iz zgodovine Rima, za boj za prevlado med Rimom in Albo Longo; da bi se izognili nepotrebnemu prelivanju krvi, so na vsaki strani izbrali tri junake: za Rim se bodo bojevali bratje Horaciji, za Albo Longo bratje Kuraciji); David je izbral moralno najbolj nasičeni trenutek zgodbe, patos, zanos, odločenost bratov za boj, žrtvovanje zasebnega življenja in družine višjim ciljem, žrtvovanje za domovino, svetost prisege, svetost boja za svobodo. (3 točke)
- D) Franc Kavčič, Salomonova sodba ali Fokion z ženama. (2 točki)
- E) Amor in Psihe. (2 točki)

- F) Napoleon Bonaparte, upodobljen kot bog vojne Ares oziroma Mars; Paolina Borghese, upodobljena kot Venera ali Venus Victrix/Zmagoslavna Venera. (4 točke)
- G) Arhitektura se zgleduje po antiki; skladnost, harmoničnost; uporabljeni so antični arhitekturni členi (steber, preklada, trikotno čelo), posnemajo pročelje antičnih templjev. (2 točki)

8. POZNAVANJE UMETNOSTNIH SMERI 19. STOLETJA – IMPRESIONIZEM

- A) Slika 8 – Claude Monet, slika 9 – Auguste Renoir, slika 10 – Matija Jama, slika 11 – Edgar Degas. (4 točke)
- B) Uporaba čistih svetlih barv, praviloma z malo črne. Raziskovanje odbleskov svetlobe, spreminjanja luči, atmosfere, migotanje zraka. (3 točke)
- C) Za zagovornike uradne akademske umetnosti so bile impresionistične slike brez prave vsebine, slikali so »heroizem vsakdanjega življenja« – žanrske slike kavarn, zabav, sprehodov, praznovanj; slikali so krajino kot čisti vizualni vtis. (2 točki)
- D) Olimpija, akt; slikar tradicionalni motiv ležeče Venere preoblikuje, žensko telo upodobi brez olupšav, neposredno, zelo realistično. (3 točke)
- E) Macesen. Slika je duhovni avtoportret slikarja, simbolizira avtorja samega. Macesen je prisposodba slikarja, ki kot drevo kljubuje vsem viharjem, vsem težavam. Ivan Grohar je drzno obrezal že končano sliko in drevo pomaknil v sredino, ga poseebil. (3 točke)
- F) Rihard Jakopič, ustanovil je prvo slikarsko šolo, financiral prvo umetnostno razstavišče v Ljubljani – Jakopičev paviljon, bil eden ustanovnih članov Narodne galerije. (3 točke)

9. POZNAVANJE UMETNIKA

- A) Pablo Picasso. Kolaž: lepljenka, sestavljanka; slika iz različnih na platno nalepljenih materialov (blago, papir, pesek, trske itd.) Kubisti so k predmetom, naslikanim kot iluzija, lepili različne predmete iz resničnosti (vstopnice, kose pločevine, vžigalice itd.). Slike so tako iz dvodimenzionalnosti posegle v prostor. (3 točke)
- B) Kubizem. Odpoveduje se tradicionalnemu, perspektivnemu pogledu na objekt, namesto tega ga pokaže iz več zornih kotov, objekt je mogoče razstaviti na temeljne prvine; prikaže se njegova osnovna, geometrijska struktura. (3 točke)
- C) Avignonske gospodične. Na sliki ni upodobil tedaj običajne teme kopalk, ampak so prikazane prostitutke iz barcelonske rdeče četrti, natančneje iz ulice Avignon. Skozi okno vidimo pet deklet, ki se pretegujejo, postavajo, sedijo, čakajo. (3 točke)

- D) Guernica. Nemška letala bombardirajo baskovsko mesto Guernica 26. aprila 1937. Mesto je bilo do tal porušeno, napad je napovedoval kataklizmo druge svetovne vojne. Trdi črno-beli kontrasti dokumentirajo grozo bombardiranja, so aluzija na časopisne fotografije, po katerih je Picasso rekonstruiral dogodke.
Picasso je na sliki je združil množico simbolnih elementov, razdrobil in preobrnil je oblike, vendar tako, da so ostale razumljive: iztegnjena roka z mečem kot simbol boja in odpora, ženska s svetilko, ki spominja na kip svobode; konj kot Španija, ki se bori proti Francu, minotaver kot prisposoba Francovega režima; ženska z umrlim otrokom kot aluzija na pieta; svetilka kot luč, ki posveti v temo.
- (3 točke)*
- E) Henri Matisse. Matisse uporablja velike površine enotne barve. Gradi na močnih barvnih kontrastih; telesa zaobli, stilizira, prostor poenostavi, splošči. Picasso prostor izniči, pogled na figure pomnogoteri, figure razkosa in jih znova sestavi. Močan izraz doseže s popačenjem, uporabi afriške skulpture.
- (3 točke)*
- F) Francisco Goya – slika 4, Eduard Manet – slika 5, Diego Velazquez – slika 6.
- (3 točke)*